

POKRETNIA IZLOŽBA »POČECI USTANKA NA PODRUČJU ZAGREBA«

Muzej grada Zagreba u suradnji s NO-ima općina Susedgrad, Zaprešić, Samobor, Jastrebarsko, Remetinec, Velika Gorica, Dugo Selo, Zagrebačka Dubrava, Sesvete i Zelina pripremio je pokretnu izložbu, koja je otvorena u predvorju gradske vijećnice 18. maja 1961. godine.

Građu za izložbu i njenu stručnu obradu za izlaganje je priredio prof. Dušan Korać, a likovni postav izveo likovni suradnik prof. Joža Ladović. Izloženi materijal je podijeljen tematski, a unutar svake teme i teritorija se nastojalo prikazati događaje kronološkim redom.

Kako revolucionarni rad i događaji na širem zagrebačkom području dosad još nisu bili obrađeni ni zajednički prikazani, iznosi se ovdje grada priređena za ovu izložbu.

Na uvodnom panou izložena je fotografija druga Tita, Proglas CK KPJ od 22. VI 1941., Okružnica CK KPH narodu Hrvatske. CK KPJ pod vodstvom Josipa Broza Tita održao je sjednicu 4. jula u Beogradu na kojoj je odlučeno da se diže oružani ustanak u Jugoslaviji. U Zagrebu 7. jula 1941. održava se sastanak CK KPH na kojem Vlado Popović iznosi zaključke CK KPJ o podizanju ustanka. CK KPJ se priprema za oružanu borbu i 29. juna 1941. formira Operativno rukovodstvo od drugova Rade Končara, Vlade Popovića, Marka Oreškovića, Vladimira Bakarića, Dragutina Sailia, Josipa Kraša, Paje Gregorića i Karla Mrazovića. Zagrebačka partijska organizacija aktivno učestvuje u pripremanju svojih kadrova za oružanu borbu. Da bi imala što bolji pregled na terenu i neposredno rukovođenje s akcijama, formira se okružni komitet KPH-e Zagreb 31. septembra 1941. godine u Novakima, koji će rukovoditi zagrebačkim okruženjem u toku NOB-e. U OK KPH Zagreb su izabrani drugovi Dragutin Saili za sekretara, Marko Belinić za organizacionog sekretara, Josip Tucman, Pavao Lončar, Ivan Krkač, Pavao-Ivan Videković, Pavao Beluhan, Tomo Pipić, Milan Kuran-Gubec i Pavao Žukina-Šumski. OK KPH je donio i rezoluciju, koja je sačuvana, a sada se čuva u Arhivu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu. Uz članstvo KPJ masovno se za borbu odaziva članstvo SKOJ-a, koji je bliski suradnik i neposredni rukovodilac mlade organizacije koja smjelo stupa u borbu s neprijateljem. Joža Vlahović sekretar PK SKOJ-a, istak-

nuti omladinski rukovodilac upoznaje članstvo na Pokrajinskoj konferenciji SKOJ-a za Hrvatsku juna 1941. s predstojćim zadacima skojevske organizacije.

Na osnovu direktive CK KPH-e mjeseca oktobra 1941. se formira Glavni štab NOV i POH-e u selu Vučković u Petrovoj gori na Kordunu, a u Glavni štab su izabrani drugovi Ivo Rukavina, Franjo Ogulinac-Seljo, Veljko Kovačević, Vlado Četković, Marko Orešković i Čanica Opačić. Nakon kraćeg vremena za komesara u Glavni štab dolazi Vladimir Bakarić, a septembra 1943. za komandanta Glavnog štaba NOV i POH-e je postavljen Ivan Gošnjak gdje ostaje do završetka rata.

Nakon uvodnog dijela izložene su neke važnije akcije zagrebačkih komunista u Zagrebu. Početkom jula 1941. godine zapaljeno je oko 60.000 metara padobranske svile u tvornici svile. 4. jula 1941. udarna grupa likvidirala je ustaškog agenta na Trešnjevki. MK KPH Zagreb organizira 13/14 jula 1941. bijeg komunista iz logora Kerestinec, ali zbog slabe organizacije akcije ustaše su pohvatale većinu drugova i strijeljali ih. Redaju se akcije jedna za drugom. Udarne grupe unose strah i trepet ustašama i njihovim vođama. 4. VIII 1941. izvedena je akcija kod Botaničkog vrta na ustašku »sveučilišnu satniju«. 11. VIII 1941. ubijen je ustaški agent i dva žandara u Primorskoj ulici. 12. IX 1941. napadnuti su njemački avijatičari u Harambašićevoj ulici i izvršena diverzija u tvornici cementa u Podsusedu, a 14. IX 1941. izvršena je velika diverzija u Glavnoj pošti u Zagrebu, koja je digla moral potlačenog građanstva. Ovo su samo neke od akcija, što su ih izveli zagrebački komunisti u sudbonosnim danima 1941. godine. Ustaške hajke su bile danonoćno na sve napredne i ugledne ličnosti, a da se i ne spominju oni koji su bili stavljeni van zakona i postali predmeti nad kojima su se svakodnevno vršili masakri i progromi.

Hapšenjima, streljanjima i zatvorima nije bilo kraja. Vladalo je pravo bezvlađe, kada je razum čovjeka bio sveden na najniži stupanj, što do prošlog rata nije imala historija da zabilježi. Njemački i ustaški fašizam dostigao je vrhunac u uništavanju ljudskog roda, a sve pod firmom »višu rasu«, a protiv svega onog što bi bilo iole »crveno obojeno«. Među mnogima, koji su strijeljani u Zagrebu 1941. godine bili su i poznati radnički borci dr Božidar

Adžija, Ognjen Prica, Otokar Keršovani, August Cesarec, braća Kazić, Kata Dumbović, Andrija Žaja, Nikola Šakić, Janko Gredelj, Nikola-Mika Babić, Krešo Rakić, Božidar Dakić, Joža Vlahović, sestre Baković i niz drugih znanih i neznanih heroja koji su smjelo pružili otpor krvavom fašizmu koji se nadvio nad slobodarskim Zagrebom.

Rad zagrebačke partijske organizacije i njenog rukovodstva je imao velik značaj na razvoj ustanka na širem zagrebačkom području kao i u ostalim krajevima naše zemlje. Iz ove organizacije su se širile ideje bratstva i jedinstva i okupljanja svega naprednog u borbi protiv okupatora i domaćih izdajica. Po susjednim mjestima i selima stvaraju se partijske organizacije, simpatizerske grupe koje okupljaju sve što je napredno za otpor protiv porobljavanja i tlačenja radnog naroda. KPJ nije napustila goloruki narod, već se stavi'a na njegovo čelo i povelala ga u odlučnu borbu za slobodu.

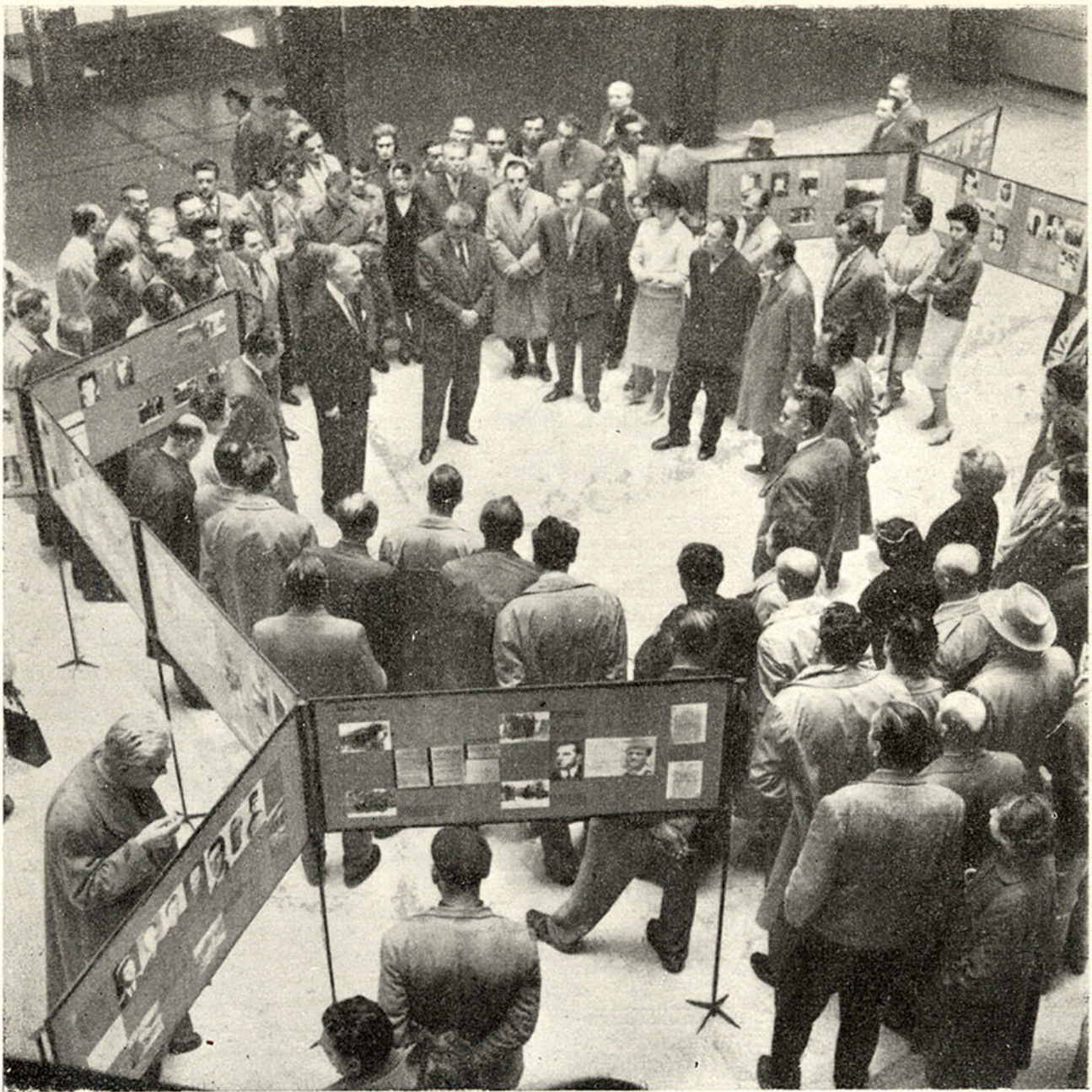
Pod rukovodstvo zagrebačke partijske organizacije 1940. godine formirana je u Vrapču organizacija SKOJ-a. Njen rukovodilac je bio Dragutin Peruško, koji je sa skojevskom organizacijom pripremio teren za uspješno djelovanje Partije na području općine Susedgrada. U znak protesta zbog napada Njemačke na SSSR skojevska grupa od 30 drugova je 22. VI 1941. krenula pod crvenom zastavom iz Vrapča na Sljeme, iako je takav politički pothvat bio strogo kažnjiv. Partijska i skojevska organizacija naselja s područja Susedgrada 1942. godine stupaju u zajedničku borbu protiv ustaša, a njihovim rukovođenjem se ističu braća Mareković i Pavle Lončarić. Pod vodstvom Partije i istaknutih ličnosti Vlade Prišlina, Jurice Draušnika i drugih mještani Susedgrada masovno odlaze u partizane, a njihovo područje će služiti kroz cijelo vrijeme rata za prebacivanje boraca i materijala za NOB-u.

Na području općine Zaprešić partijski rad se brzo razvijao. Partijska organizacija je imala 1941. godine 35 drugova, a skojevska 27 drugova na području bivše općine Pušća. U jesen je formiran općinski komitet Pušća, u koji su izabrani Josip Turk, Josip Jandras, Stjepan Bzik i Stjepan Filković. Ove organizacije su bile pod vodstvom KK KPH Zagreb—Samobor u kojem su radili Josip Tucman, Ivan Krkač, Pavao Lončar, Pavao Beluhan, Rudolf Gluhak i Pavao-Ivan Videković. Pod vodstvom komunista 17. III 1942. dolazi kod Brdovca do osnivanja prve zagorske partizanske čete. U toj četi bili su drugovi: Stjepan Mesir, Slavko Vidak, Stjepan Filković, Nikola Jandras,

Stjepan Zebec, Stjepan Tucman, Josip Jandras, Josip Turk, Mirko Bzik, Mirko Barilović, Josip Milić, Nikola Suša i Stjepan Bzik. Jedinica je brzo narasla do 100 ljudi, ali zbog slabog borbenog iskustva je razbijena od ustaša i jedan dio je pohvaćen i strijeljan. Radnički pokret u Zagorju je već bio razvijen i na tome području su se formirale nove partizanske jedinice koje su postigle velike borbene pobjede u neposrednoj blizini Zagreba.

Samobor omiljeno izletišta Zagrepčana, nije poštedita njemačka avijacija. Bombardiran je u nekoliko navrata 1941. godine. Vršena su hapšenja komunista, Srba i Cigana i svih nepoćudnih za NDH-a. Ali slobodoljubivi narod nije gledao skrštenih ruku. Pod vodstvom Partije pruža se otpor neprijatelju. 20. augusta 1941. godine žene iz Sv. Nedjelje stupaju u masovnu demonstraciju protiv ustaškog oduzimanja žita. Partija formira 15. i 16. VIII 1941. partizanski odred »Matija Gubec« (Odred proletera) od zagrebačkih i samoborskih komunista. Odred su sačinjavali drugovi Slavko Komar, Janko Staničić, Milan Malešević, Drago Seljan, Ivo Kukić, Mirko Ivanković-Šiško, Joža Turković Paša, Stevo Mačan, Mirko Koželj, Čiro Dropulić, Janko Krajić, Cvjetko Flores, Drago Horvat, Branko Hajdin, Đuro Petner, Ilija Bastašić, Stanko Dedić, Ante Jelčić, Vladimir Božac, Josip Fistrić, Nikola Delak, Drago Krsnik, Mirko Ivanković, Dragica Staničić, Milan Romanović, Leo Rukavina i Ivan Videković. Zbog slabog borbenog iskustva, a i nepovoljnih uvjeta za razvoj ustanka, odred se nije mogao održati, pa je nakon dva teža okršaja s neprijateljem razbijen 10. IX 1941. kod Griča u Zumberku.

Područje Jastrebarskog i Zumberka je bilo od neprocjenjive važnosti za dizanje ustanka u sjevernom dijelu Hrvatske. Iz Jastrebarskog su istaknuti komunistički borci braća Perica i Janko Kazić, koji nakon neuspjelog bijega iz Kerestinca padaju ustašama u ruku kod Bratinca, a poslije toga ih strijeljaju u Zagrebu. U samom Jastrebarskom ustaše osnivaju prihvatni logor, koji su zatim pretvorili u dječji logor. U taj logor su dovedeni mnogi komunisti iz svih krajeva Hrvatske, a s njima su tu zatvarani Židovi i Srbi. Iz Jastrebarskog su uhapsili Ivicu Vinterštajgera, dr Vlastu Rendulić i druge. Godine 1942. u logor je dovedeno nekoliko stotina djece iz Kozare, Korduna i Banije koja su od ispaćenosti i batina masovno umirala ili ubijana od ustaša. Ovaj logor su uspjele jedinice VIII kordunaške divizije osloboditi u ljeti 1942. i time spasile velik dio djece od sigurne smrti. Za ovaj

Drug Marko Eclinić i predsjednik Muzejskog vijeća Muzeja grada Zagreba prof. ing. Andrija Mohorovičić otvaraju pokretnu izložbu »Počeci Ustanka na području Zagreba«
(Foto Božo Kelemečić)

borbeni pothvat Glavni štab NOV i POJ Hrvatske od 7. IX 1942. dao je slijedeću pohvalu: »Čestitamo Vama, kao i partizanima Vaše brigade na uspjehu u operaciji kod Jastrebarskog. Taj će Vaš lijepi uspjeh bez sumnje odjeknuti u Hrvatskoj, te stoga predstavlja veliki prilog narodno-oslobodilačkoj borbi hrvatskog naroda«.

Područje Pokuplja i Žumberka je primilo i prvu grupu boraca iz Korduna, koja je 19. IV 1942. godine upućena iz I Kordunaškog partizanskog odreda, a sastavljena je bila od iskusnih i provjerenih prvoboraca. Grupa je formirana u Sjeničaku kod IV bataljona I KPO i prebačena je noću preko rijeke Kupe između Prkosa i Donje Kupčine za Žumberak. Grupa se sastojala od 12 prvoboraca, a u njoj su bi-

li narodni heroj Milan Mraović-Simić, Tešo Bulat, Stevo Kličković, Jovica Mraović-Zec, Miladin Bastajić, Nikola Bastajić, Mile Bastajić, Mile Bućan-Ćirko, Nikola Ladešić, Vujo Vuković, Pajo Janić i Dušan Vljanić. Kod organizacije i prebacivanja ovih drugova u Žumberak su se naročito istakli Tomo Mikulić-Gajdaš, Stjepan Koren-Bendžo i Ivica Lopajić. Grupa na svom borbenom putu za Žumberak se sukobila s talijanskim odredom od 300 konjanika koji je razbila u šumi ispod Cvetkovića, tako da su Talijani imali 10 mrtvih i veći broj ranjenih, a na strani partizana nije bilo gubitaka. Tu se došlo i do novog oružja i opreme za drugove koji su se priključili ovoj grupi. Treba istaći da su komunisti i skojevci masovno stupali u

sastav grupe, a među prvima Milka i Ljubica Kufrin, Vinko Rak, Janko Stanišić, Mijo Valečić, Nacek Pustaj, Ilija Bastašić, Miloš Vidović, Tincek Markičin, Milan Romanović, Franjo Brezar i drugi. Ustanak je na Žumberku uzeo široke razmjere, a partizanske snage su se razvile u borbene jedinice koje su nanosile velike gubitke na tome području.

Napredni pokret u Horvatima se počeo širiti 1938. godine, tako da je u augustu formirana skojevska grupa. Organizator skojevske grupe bio je Stjepan Benceković, a članovi SKOJ-a Tomo Pipić, Ignac Pipić, Vinko S. Pipić, Vinko Lovrić, Karlo Babić, Anđela Babić, Zorica Babić i Ivan Pipić. Ova organizacija je razvila svoju djelatnost i u toku NOB-e, a jedan dio njenih članova i pada u borbi. Organizacije Partije i SKOJ-a sa područja općine Remetinec dale su preko stotinu boraca u NOB-i od kojih su poginula 32 druga. Ovo područje bilo je manje pogodno za održavanje partizana na njemu, ali je stalno služilo za prebacivanje boraca iz Zagreba i istaknutih ličnosti na oslobođeni teritorij.

U prvoj polovini 1940. godine formiraju se partijske organizacije u bivšem kotaru Velika Gorica. Članovi KPJ su Juraj Stančić, Josip Galeković, Lacko Galeković, Fabijan Hrvačić, Mato Drobniak, Ivan Janković i Josip Mikulčić. Partijska organizacija razvija svoj rad. U Mraclinu oktobra 1940. održava se I partijska konferencija na kojoj je izabran KK KPH Velika Gorica. Tokom 1940. formiraju se općinski komiteti KPH-e Velika Gorica, Vukovine, Novo Čiče, Odra i Klara, a 9. XII 1940. je održana II partijska konferencija s članovima općinskih komiteta. III partijska konferencija je održana u Kosnici 7. decembra 1941. bez odobrenja višeg rukovodstva. Kako je jedan dio članstva zauzimao oportunistički stav, po odluci CK KPH-e raspušten je Kotarski komitet i partijska organizacija. Mjeseca januara 1942. formiran je novi KP KPH Velika Gorica u kojeg su ušli Antun Cvetković — sekretar, Vinko Smolković, Milan Lovreković i Đuka Vasić. Partijski rad se opet učvrstio i u toku 1942. godine pod vodstvom Partije i SKOJ-a stvaraju se udarne grupe u Lukavcu, Veleševcu i Bukovju. U proljeće 1942. dolazi na ovo područje partizanska četa »Samarica« iz Banije i grupa boraca IV bataljona I kordunaškog partizanskog odreda. Od kordunaške grupe članova SKOJ-a, Partije i simpatizera formirana je četa »Kljuka« kraj Pokupskog, koja je prerasla u bataljon, pa u Turopoljsko-Posavski odred i konačno je formirana Seljina brigada.

Razvoj Narodne revolucije se masovno razvio 1943. i 1944. godine. Na ovom području formirani 1943. NOO-i i Kotarski NOO Velika Gorica. Sredinom oktobra 1942. Veco Holjevac po ovlaštenju CK KPH formirao je Okružni komitet za Žumberak i Pokuplje, a koji je obuhvatio i jedan dio ovog područja. Članovi ovog komiteta su bili Veco Holjevac, Milka Kufrin, Ivica Lopajić, Ignac Pipić, Stjepan Kren-Bendžo, Đuka Vasić, a Lutvo Ahmetović poslije odlazi za sekretara OK KPH-e. Područje Velike Gorice je bilo većinom pod kontrolom partizanskih jedinica, tako da je na njemu održan niz konferencija i savjetovanja u toku 1943. godine. Narod kotara Velika Gorica do kraja 1943. godine je dao 1550 boraca za NOB-u.

Narodna revolucija se naglo širila u Posavini. Područje bivšeg kotara Dugo Selo je bilo poprište borbi sa starim jugoslavenskim nenarodnim režimom. Na tome području su već tada djelovale partijske organizacije, a među njima je najstarija u Ježevu, koja je osnovana 1920. godine i stalno je djelovala. Partijska organizacija je sistematski radila na pripremanju širokih radnih masa za stupanje u partizanske redove, tako da je ovo područje masovno zahvaćeno partizanskim pokretom. Za razvoj ustanka na ovom području ima velike zasluge narodni heroj Stjepan Bobinec »Šumski«, koji je pao u borbi s neprijateljem. Na području Dugog Sela sistematski su se odgajali politički radnici i za vrijeme rata, koji su kroz kratko vrijeme okupili velik broj boraca u Posavskom partizanskom odredu i dali niz boraca i rukovodilaca drugim partizanskim jedinicama.

Ilegalni pokret na području Prigorja (danas općine Zelina, Sesvete, i Dubrava) snažno se razvijao pred II svjetski rat. U periodu od 1935. do kraja 1941. okupljeni su mnogi simpatizeri KPJ i SKOJ-a i stvorene prve organizacije po selima Prigorja. Tako je na tome području udaren temelj između radnika i seljaka. Ilegalni pokret se razvijao u tri centra Šašinovec, Sesvete i Hrastje — Zelina. Svaki centar je bio samostalno povezan s MK KPH i MK SKOJ-a Zagreb. U jesen 1940. formirana je u Šašinovcu prva ilegalna ćelija KPJ-e od tri člana i dva kandidata. Osnivač ilegalnih organizacija u Šašinovcu bio je Josip Grandja, student agronomije, jedan od rukovodilaca studentske organizacije na Poljoprivredno-Šumarskom fakultetu. Ove organizacije su bile povezane s MK KPH i MK SKOJ-a, a direktive za rad primale su od drugova Milutina Baltića, Stjepana Bencekovića, Martina Mojmira, Jože Manolića, Marka

Pokretna izložba »Počeci Ustanka na području Zagreba« u prostorijama Muzeja Turopolja u Velikoj Gorici (Foto Jozo Vranić)

Belinića i drugih partijskih i skojevskih rukovodilaca. Godine 1940. je radila i ilegalna tehnika u Šašinovcu. Štampao se »Srp i čekić«, »Proleter«, »Vjesnik radnog naroda« i drugi materijal. U tehnici su radili Josip Grandja, Marijan Kos-Rucak i dr.

U Sesvetama je 1940. formirana skojevska grupa, a polovicom 1941. godine se formira partijska organizacija. Osnivač ovih organizacija je Marijan Badel. U njihovom radu aktivno su učestvovali Leopold Kovačić, Milan Polimac, Dragutin Plašč, Josip Kolar, Franjo Gaži i drugi. Utjecaj ovih organizacija bio je velik, a posebno na pojedine političke ličnosti među kojima su se isticali Filip Lakuš istaknuti pristaša HRSS, Joža Popović bivši komandant »HSZ« u kotaru Zelina i druge.

Prvi odlučni i javno organizirani istup komunista i skojevaca u Šašinovcu proveden je 2. aprila u kući Stjepana Šarec M.š-

kina, gdje je održan masovni protestni zbor na kojem je prisustvovalo 150 osoba. Na zboru je govorio Josip Grandja i ukazao na opasnost od fašizma i potrebu okupljanja u borbi protiv kvislinga i izdajica. Kao simbol otpora protiv fašizma i ulaska Nijemaca u Sesvete, organizacija SKOJ-a u Sesvetama istaknula je crvenu zastavu izrađenu u kući Marijana Badela. Juna 1941. godine u Šašinovcu je formirana ilegalna oružana udarna grupa u koju su ušli Josip Grandja, Marija Kos-Rucak, Slavko Stančir »Jurek« i Stjepan Švelić. To je prva oružana grupa koja je počela djelovati na području Prigorja. Izvela je više oružanih akcija na području Sesvete, Zelina, Duboki Jarak, Kašina, Markovo Polje i Belovar-Moravče. U jesen 1941. formirana je ćelija KPJ u Hrastju u koju su ušli Stjepan Antolković, Franjo Antolković »Daša«, Mato Benički i Franjo Čegec. Ove organizacije prihvatile su i prvu

zagrebačku grupu partizana koji su upućeni iz Zagreba preko Prigorja na područje Kalnika i Bilogore. Zagrebačka grupa partizana sastojala se od drugova: Silvija Pelzla, Ante Dobrila, Andrije Čorkovića, Zvonka Komarice, Ivana Kuzmijaka, Branka Špalja, Đure Mirkovića, Petra Biškupa-Vene, Marijana-Zdravka Pečara i Jože i Rudija skojevaca za koje nije utvrđen identitet. Ova grupa se privremeno smjestila u šumi Divljači i u svom daljnjem zadatku je imala pomoć od prigorjskih komunista.

U Sesvetama je u kući Ivana Kovačića pod rukovodstvom Marka Belinića održana ilegalna konferencija SKOJ-a koncem 1941. Na njoj je izabran prvi OK SKOJ-a Zagreb u koji su ušli Marijan Badel, Dragutin Butorac, Marijan Kos-Rucak »Mičurin«, Tomo Pinić i još jedan drug neutvrđenog imena. Zaslugom partijske i skojevske organizacije područje Sesveta je postala stalna ilegalna baza za rukovodeći kadar OK KPH i OK SKOJ-a Zagreb. Na tome terenu su se više puta našli drugovi Marko Belinić, Dragutin Sali, Ivo Marinković, Pavao Lončar, Rudolf Gluhak, Dragutin Peruško i drugi. Mjeseca jula 1942. održana je u Šašinovcu ilegalna partijska konferencija za kotar Zelinu. Ova konferencija je donijela nove smjernice za razvoj borbe. Formiranje KK KPH i već ranije postojanje KK SKOJ-a imalo je znatnog utjecaja na daljnji razvitak NOB-e na ovom području. Jeseni 1942. formiran je u Blaževdolu inicijativni kotarski NOO Zelina, a u to vrijeme postoji već desetak NOO u pojedinim selima. Stvoren je niz ilegalnih baza i skloništa za ilegalne partijske radnike. Na temelju odluka partijskih organizacija upućivani su ljudi u

NOB-u, a veća grupa radnika iz tvornice Badel je otišla u partizane u Moslavinu. Pokret u Prigorju je imao širokog zamaha, a posebno su se isticala udarne grupe i pojedinci kao što su Slavko Stančir »Jurak«, Josip Benc »Moser«, Grand a i drugi.

Na području današnjih zagrebačkih općina razvijao se NOP u svim vidovima i sve više stezao obruč oko neprijatelja koji je imao svoj centar u Zagrebu.

Ovaj kratki pregled izloženog materijala na dvanaest panoa daje uvid u prve dane ustanka na ovom području. Kod skupljanja materijala provedena je po prvi puta suradnja Muzeja grada Zagreba i vanjskih općina Zagreba. Ova se suradnja pokazala vrlo dobra i plodna u rasvjetljavanju pojedinih događaja.

Izloženi materijal obuhvatio je prve teške ali slavne dane Narodne revolucije u kojoj su pali mnogi sinovi sa zagrebačkog područja za slobodu, bratstvo i jedinstvo jugoslavenskog naroda. Ova izložba je pobudila interes svojim sadržajem i likovnim postavom i spada među posjećenije izložbe ovakvog karaktera. Njen zadatak je da upozna stanovništvo svih vanjskih zagrebačkih općina s prvim danima Ustanka naroda Jugoslavije na ovom području, koje danas sačinjava jedinstvenu kemunu, a koje područje 1941. godine je podpadalo pod različite kotareve. Kada izložba prođe svoj put od Zagreba, Velike Gorice, Remetinca, Jastrebarskog, Susedgrada, Samobora, Zaprešića, Zagrebačke Dubrave, Sesveta, Dugog Seča i Zeline u ovoj jubilarnoj 1961. godini, ona će izvršiti svoj zadatak na čuvanju tekovina revolucije naroda Jugoslavije.

Dušan KORAC

MEMORIJALNA IZLOŽBA U PRIRODOSLOVNOM MUZEJU RIJEKA

U čast dvadesetgodšnjice narodnog ustanka kolektiv Prirodoslovnog muzeja organizirao je memorijalnu izložbu istaknutih prirodoslovaca Hrvatske, koji su stradali za vrijeme oslobodilačkog rata.

U atrijumu muzeja bili su izloženi portreti prof. Josipa Linardića, dr Pavla Wertheima, prof. Marice Knežević, prof. Viktora Mihovilovića, dr Vladimira Varića i dr inž. Marka Hercigonje. Uz kratki biografski prikaz imenovanih bili su izloženi njihovi naučni radovi i in memoriam riječ palim žrtvama.

Bistu Maršala Tita dekorirao je adekvatan izraz Miroslava Krleže, fragmentarni tekst iz govora što ga je održao pod Hreljinskom gradinom 1920. godine koji glasi:

»Bacite pogled na ovu našu plavu Učku, na ovaj naš Kvarner, na ove glagoljaške otoke Krk i Cres, na nesrećnu Rijeku tamo pod našim nogama, i sjetite se, da tamo dolje na Rječini onaj mamun izvodi svoje fanfaronate pred licem čitavog našeg naroda, i vi ćete, u jednom trenutku, imati pregled preko čitave naše političke i međunarodne situacije. Sam fakat, da ona rulja ardita urla po tom našem od pamtivijeka hrvatskom gradu, govori vam čitava poglavlja, više od toga, čitave knjige!

Naša gospoda, beogradski kraljevski ministri, predali su Zadar i Rijeku da dobiju Skadar, a umjesto Skadra oni su neodgovorno proigrali Bošanu i Jadran, i sve vanjske otoke od Lošinja do Lastova!